

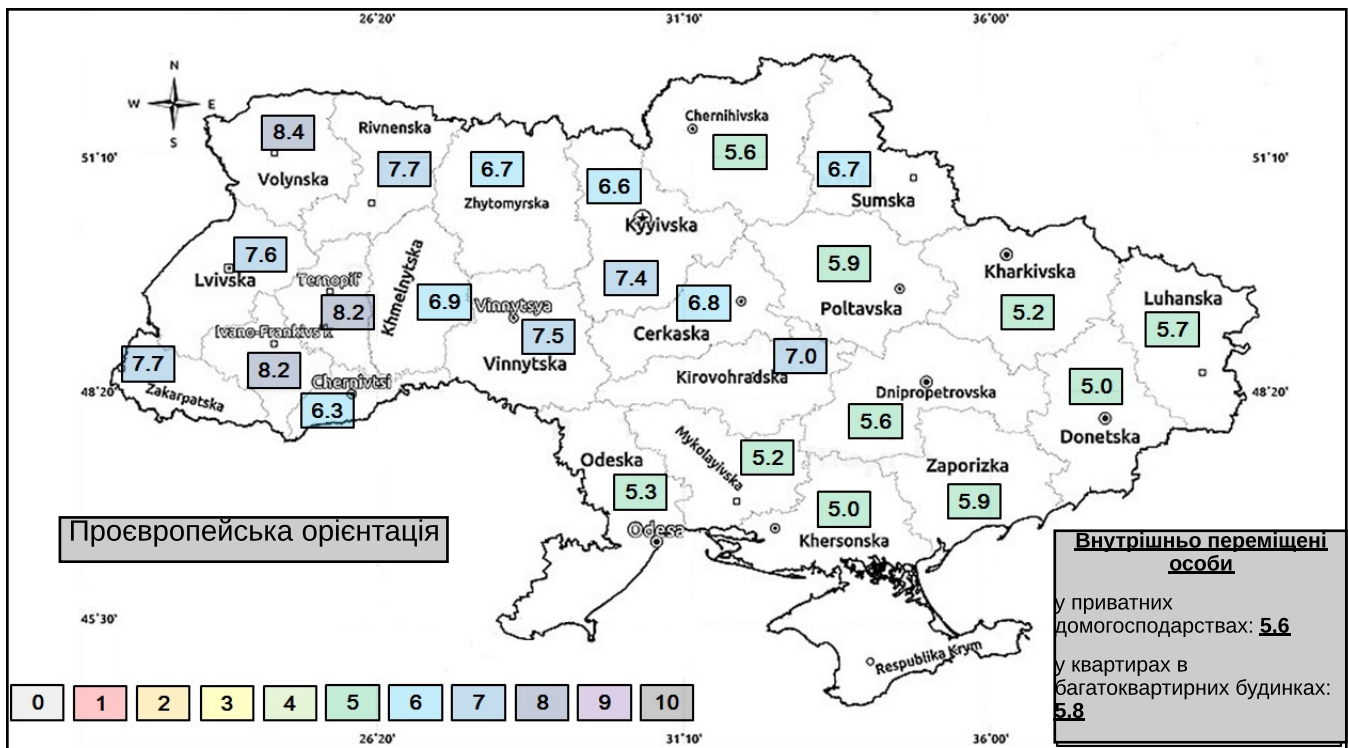
Індекс соціальної згуртованості та примирення (SCORE)

Резюме нових тенденцій і ідентичності: Куди прямує Україна: на Захід чи Росію?

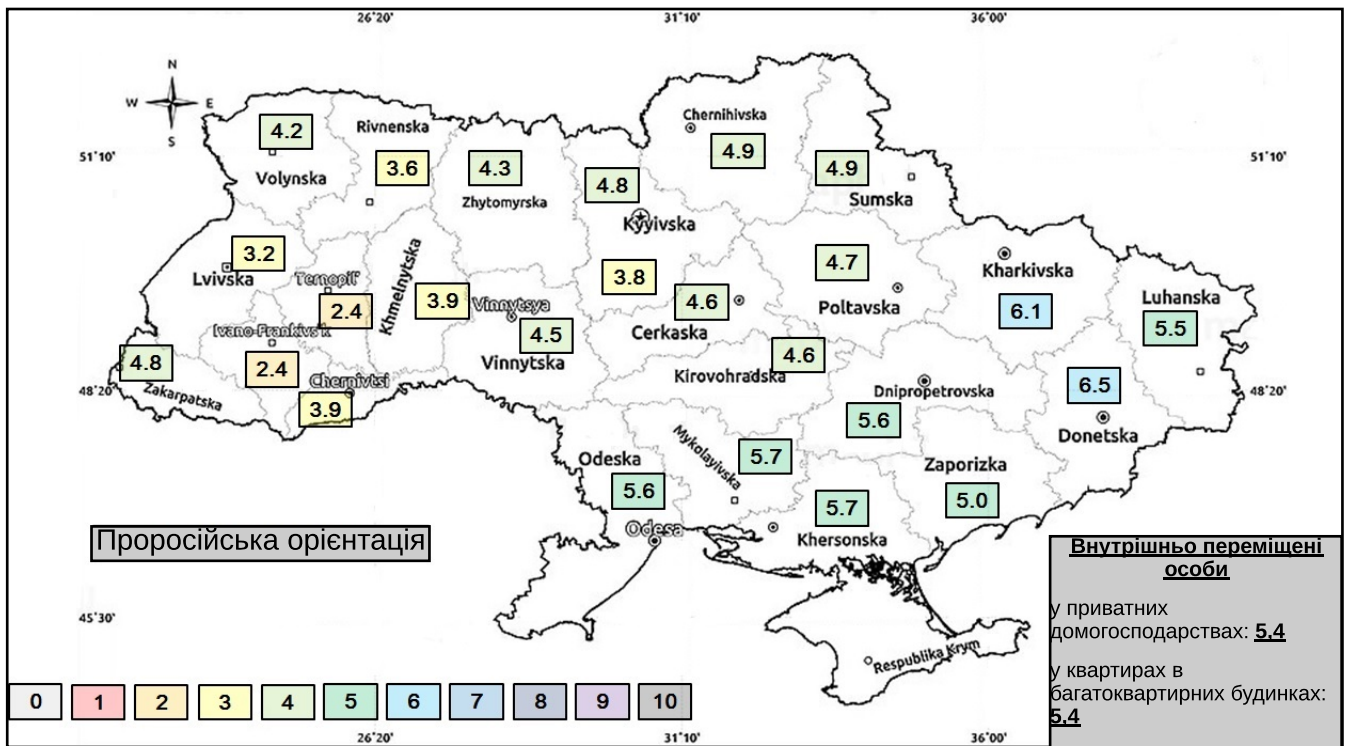
Люди в Україні більш подібні, ніж цього можна було б очікувати, якщо вірити поширеним стереотипам. Індекс SCORE дозволив оцінити "психосоціальне пристосування" у всій країні для кращого розуміння поведінкових процесів українців у контексті урівноваження їхніх особистих потреб з перешкодами за існуючих обставин. Незважаючи на відмінності геополітичної орієнтації, українці у всіх регіонах країни мають подібні особисті характеристики та психологічні риси, а саме: помірні в усій країні рівні емпатії, високий у всій країні рівень здатності планувати наперед, роздвоєне в усій країні ставлення до авторитаризму, помірні в усій країні рівні толерантності до різноманіття, а також ставлення до вільного ринку, яке мешканці в усій Україні схильні оцінювати як таке, що знаходиться у "лівоцентристській" зоні економічного спектру.

Що стосується українського націоналізму (тобто, підтримки таких поглядів, як "високі посади в уряді повинні займати лише етнічні українці", "треба боротися з домінацією російської мови"), то у Західних областях України зафіксовано вищі показники індексу порівняно з рештою країни. Фактично, люди у Західній Україні мають дуже гострі ідеологічні погляди: вони мають дуже низький рівень терпимості до проросійських та ідей "анти-Майдану" (з невеликою сильною меншістю, яка підтримує застосування політичного насильства), а також демонструють високі рівні стереотипування по відношенню до людей зі Східної України.

Результати аналізу SCORE показують, що у всій країні, у тому числі на непідконтрольних територіях, спостерігається зростаючий консенсус щодо підтримки членства в ЄС. Членство в ЄС більшість людей вважає єдиним можливим варіантом на даному етапі історичного розвитку України.

Результати аналізу SCORE переконливо розвінчують міф про розкол між Сходом і Заходом, підтверджуючи той факт, що у Східній Україні виникає плюралізм: як видно з представленої нижче карти, люди у Східній Україні більше не проявляють сильної "проросійської" орієнтації, яка спостерігалася в минулому, і стали більш терпимими до інших поглядів.

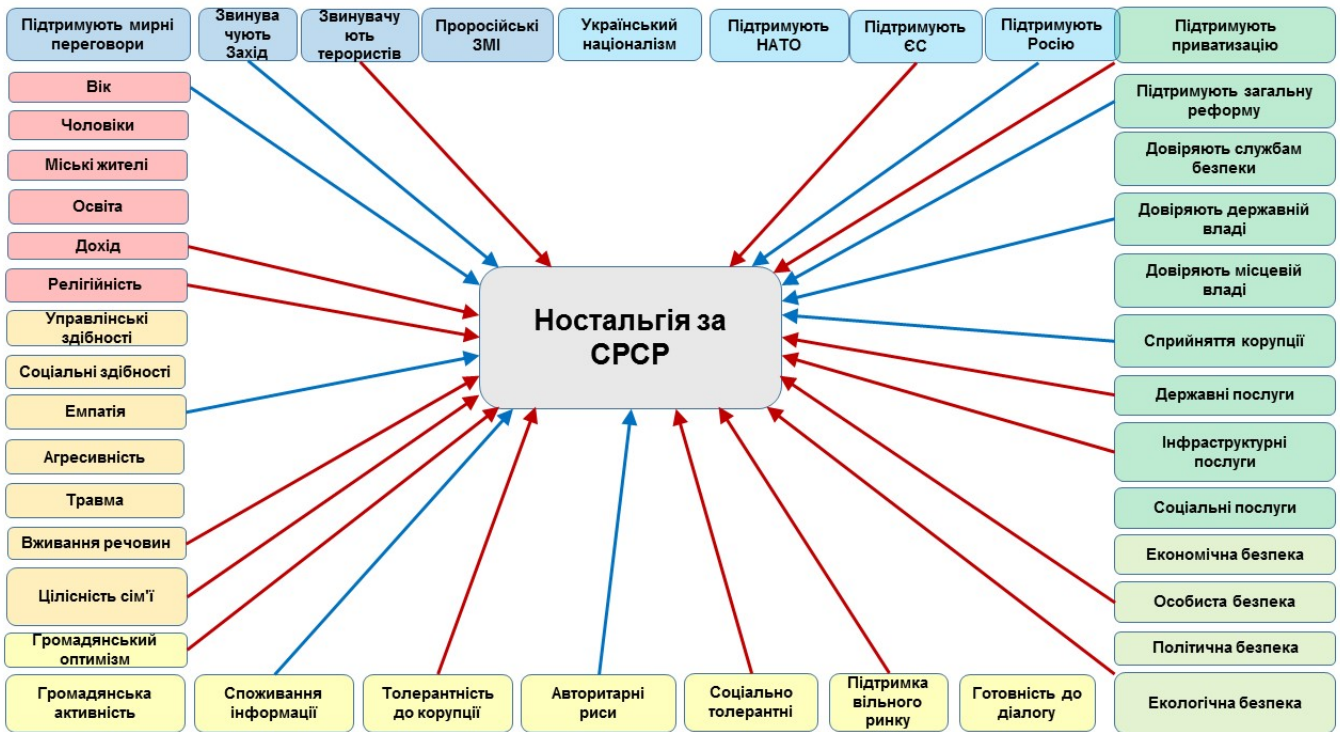
Які фактори визначають про-російську орієнтацію?

Пряма залежність (сині лінії) свідчить про те, що вищі показники прогностичного параметра призводять до вищого рівня проросійської орієнтації. Обернена залежність (червона лінія) свідчить про те, що вищі показники прогностичного параметра призводять до нижчого рівня про-російської орієнтації.

Найсильніший фактор, який визначає про-російську орієнтацію - це ностальгія за Радянським Союзом. Ностальгія людей (навіть у Західній Україні) за радянськими часами трансформується у бажання мати тісніші зв'язки з Росією, незважаючи на те, що сьогоднішня Росія - це не Радянський Союз. Особливо високі рівні ностальгії за Радянським Союзом спостерігаються у Східній Україні (особливо у Херсонській, Донецькій і Луганській областях).

Фактори, які викликають ностальгію за Радянським Союзом

Важливим чинником ностальгії за Радянським Союзом є корупція. Чим більше людина сприймає Україну, як корумповану країну, та чим більше вона незадоволена корупцією, тим більшу ностальгію за Радянським Союзом вона відчуває. Крім того, з підвищеним рівнем ностальгії за радянськими часами асоціюються незадоволення наданням державних послуг, підозріливе ставлення до ідеології вільного ринку, менші доходи, схильність підтримувати авторитаризм і громадянський песимізм.

Що люди відчувають до інших громадян, які мають інші погляди на майбутній напрям розвитку України?

На наступній діаграмі представлено інформацію про існуючі "світогляди" в Україні, а також короткий огляд профілів 5 категорій населення, розділених за (1) їхніми поглядами щодо майбутнього напрямку розвитку України та (2) їхньою (не)толерантністю до людей з іншими поглядами.

Політично байдужі або невизначені люди не проявляють явної підтримки Росії чи ЄС і в цілому мало цікавляться політикою.

Толерантні "синтезатори" готові до тіснішої співпраці як з ЄС, так і з Росією, і не проявляють ворожості до прихильників жодної політичної орієнтації.

Поляризовані, налаштовані проєвропейськи проявляють сильну підтримку членства у ЄС і тісніших відносин із ЄС. Вони не бажають мати зв'язків із Росією, проявляють сильну ворожість до прихильників Росії і дуже сильну симпатію до українських націоналістів.

Толерантні, налаштовані проєвропейськи підтримують членство у ЄС і тісніші відносини з ЄС і проявляють дуже низький рівень підтримки співпраці з Росією. Вони проявляють низький рівень ворожості до прихильників Росії і українських націоналістів.

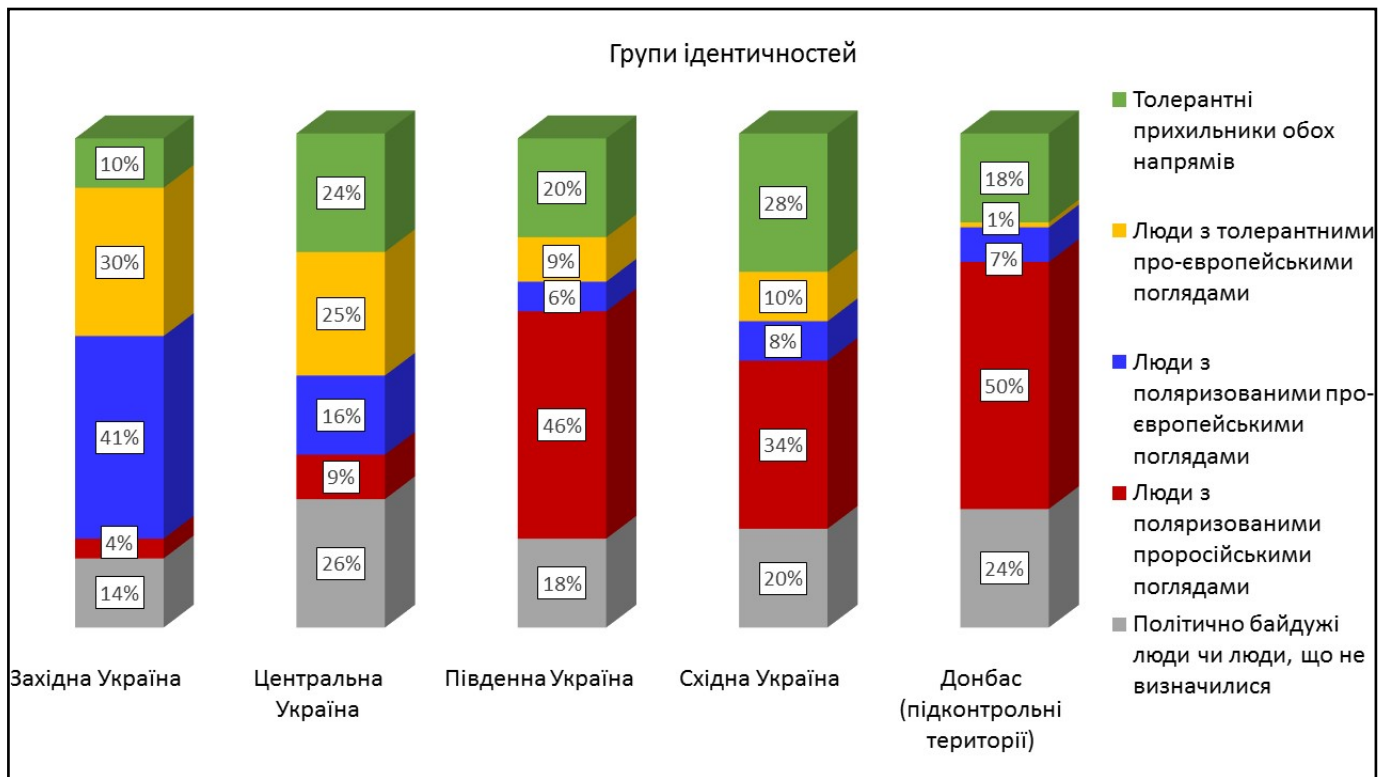
Поляризовані, налаштовані проросійськи сильно підтримують тісніші відносини з Росією і проявляють дуже сильну симпатію до прихильників Росії (оскільки ідентифікують себе з цією групою). Крім того, вони проявляють дуже низький рівень підтримки будь-якої співпраці з ЄС і високий рівень ворожості до українських націоналістів.

Детальніша інформація про профіль кожної групи наведена у таблиці нижче:

Поляризовані, налаштовані проєвропейськи	Толерантні, налаштовані проєвропейськи	Толерантні синтезатори	Поляризовані, налаштовані проросійськи
Налаштовані пронатівськи	Не відчують ностальгії за радянськими часами	Не мають стереотипів	Налаштовані проти НАТО
Мають стереотипи по відношенню до зовнішніх груп	Звинувачують Росію та терористів	Вину покладають на усі сторони	Мають стереотипи по відношенню до зовнішніх груп
Не відчують ностальгії за радянськими часами	Проявляють громадський оптимізм	Проявляють високий рівень готовності до	Відчують ностальгію за радянськими часами
Звинувачують Росію та терористів	Відчують високий рівень політичної безпеки	Трохи підтримують мінські переговори	Звинувачують Україну та Захід
Не готові до діалогу	За реінтеграцію Донбасу	Не схвалюють операції Української Армії	Сильно підтримують Мінські переговори
Не схвалюють мінські переговори	Сильно підтримують реформи	Відчують низький рівень політичної безпеки	Відчують соціальну загрозу з боку зовнішніх груп
Відчують соціальну загрозу з боку зовнішніх груп	Низька схильність до авторитаризму	Проявляють високий рівень соціальної терпимості	Сильно засуджують операції Української Армії
Підтримують операції Української Армії	Проявляють високий рівень соціальної терпимості	Відчують більшу довіру до місцевих і національних органів влади	Схвалюють амністію
Відчують напруженість у відносинах із ВПО	Володіють хорошими управлінськими здібностями та здатністю регулювати емоції	Не дискримінують зовнішні групи	Проявляють громадський песимізм
Не схвалюють амністію	Проживають у сільській місцевості		Відчують низький рівень політичної та економічної безпеки
Проявляють громадський оптимізм	Нижчий рівень ПТСР		Проти реінтеграції Донбасу
Відчують високий рівень політичної та економічної безпеки	Менш схильні до агресії		Підтримують мирні переговори
Сильно підтримують реформи			Відчують меншу довіру до місцевих і національних органів влади
Проявляють низький рівень соціальної терпимості			Незадоволені наданням адміністративних
Молодші			Проживають у міській місцевості
Більш схильні до агресії			Виступають проти ідей вільного ринку
Чоловіки			Старші

Географічна структура ідентифікованих груп

Тоді як люди у західних областях налаштовані проєвропейськи та антиросійськи, мешканці східних областей почали демонструвати різні погляди і, схоже, в однаковій мірі підтримують і критикують Росію та ЄС. У Центральній Україні зафіксовано найвищі частки політично байдужих/невизначених людей (26%), а також толерантних людей - 24% толерантних "синтезаторів" і 25% толерантних/налаштованих проєвропейськи. Отже, Центральну Україна можна розглядати як центр для діалогу, покликаною звести міст між різними "світоглядами" з метою підвищення рівня толерантності до різних поглядів. Що стосується загальних тенденцій, то частка поляризованих/налаштованих проєвропейськи та толерантних/налаштованих проєвропейськи людей різко спадає в міру руху з заходу України на південь і Донбас. І навпаки, частка поляризованих/налаштованих проросійськи людей різко зростає в міру руху з заходу України на південь і Донбас.

Врешті-решт, важливо зазначити, що найвища частка толерантних "синтезаторів" (28%) зафіксована у Східних областях України. Цей результат ще більше підтверджує той факт, що східні області більше не такі поляризовані, як раніше, і стають більш толерантними до альтернативних поглядів (на противагу їх сильній проросійській орієнтації). Враховуючи ці результати дослідження, завданням миротворця є підсилення голосу толерантних "синтезаторів" у східних областях, а також толерантних/налаштованих проєвропейськи у західних областях, для підтримки зусиль, спрямованих на побудову згуртованого українського суспільства.

Рекомендації щодо розробки політики:

Ширша стратегія формування більш згуртованої української ідентичності повинна включати наступне: донести до суспільства голоси толерантних "синтезаторів" і толерантних/налаштованих проєвропейськи людей, перехід людей з табору "поляризованих" до табору "толерантних" і створення можливостей для діалогу між толерантними/налаштованими проєвропейськи громадянами та толерантними "синтезаторами". Якщо бути точнішим, то необхідно:

1. Донести до суспільства голоси толерантних громадян

Тут важливу роль можуть відіграти засоби масової інформації, якщо будуть виділяти ефірний час для висвітлення дискусій та інтерв'ю з учасниками, які можуть висловлювати більш толерантні точки зору. Це означає, що в Західній Україні більше ефірного часу слід виділяти толерантним/налаштованим проєвропейськи людям, а в східній - толерантним "синтезаторам". Окрім ЗМІ, свій внесок у зміцнення потенціалу громадських організацій, які орієнтуються на плюралізм і толерантність, можуть зробити організації розвитку.

2. Перехід людей з табору "поляризованих" до табору "толерантних"

Специфіка проблем у роботі з **поляризованими/налаштованими про-російськи людьми** зумовлена їхніми стресами на соціально-економічному ґрунті, недовірою до державних установ, відчуттям, що їхні наративи та спосіб мислення більше не є бажаними в українському суспільстві, та зневажливим ставленням до прихильників Майдану та мешканців Західної України.

Залучення таких груп до програм розвитку громади, заохочення їхньої участі у процесі прийняття рішень на місцевому рівні, обговорення переваг членства у ЄС і розширення політичного простору, щоб їхні проблеми були усвідомлені та (за можливості) вирішені - це кроки, які можуть заохотити деяких представників цієї групи перейти на бік "толерантних синтезаторів". Такі рекомендації більше стосуються південних і східних областей України.

Специфіка проблем у роботі з **поляризованими/налаштованими проєвропейськи людьми** зумовлена їхнім теперішнім зневажливим ставленням до мешканців Східної України, об'єднанням націоналістичної ідеології з наративами європеїзації та підвищеною схильністю до проявів агресії.

Такі групи отримують користь від контактів і взаємодії з толерантними "синтезаторами" зі Східної України, оскільки це допоможе подолати існуючі стереотипи. Крім того, виховання та дискусія навколо таких центральних європейських цінностей, як толерантність і мультикультуралізм, допоможуть вирішити проблему змішування цінностей, яка притаманна цій групі. У районах з підвищеним рівнем соціального насильства та войовничості агресивні риси можна пом'якшити шляхом проведення тренінгів і семінарів на тему ненасильницької комунікації та колаборативного вирішення проблем. Втілення цих рекомендацій, які найбільше стосуються Західної України, заохотить деяких представників цієї групи перейти на бік "толерантних/налаштованих проєвропейськи".

3. Створення можливостей для діалогу між толерантними/налаштованими проєвропейськи громадянами та толерантними "синтезаторами"

Дві толерантні групи - "синтезатори" та "налаштовані проєвропейськи" - мають багато спільного (наприклад, спільні цінності толерантності та віри в ефективність ненасильницьких методів вирішення конфліктів, переконаність у вигідності членства в Європейському Союзі для України), але при цьому розходяться в думках щодо типу (колаборативного чи змагального) відносин, які Україна повинна мати з Росією в майбутньому. Об'єднання цих груп з метою діалогу навколо питання майбутніх відносин України з Росією, мабуть, дозволить виробити творчі консесуальні рішення і одночасно подати сильний меседж на підтримку толерантності в українському суспільстві.

Індекс SCORE в Україні: Політичні та культурні розбіжності, які давно існували, але проявилися нещодавно, були використані для розпалення конфлікту в Україні (а якоюсь мірою і спричинили його) та історії регіональних розбіжностей. Для вирішення проблем, які визначають згуртованість і напруженість громади, Проект "Українська ініціатива з підвищення впевненості", яку підтримує USAID/OTI, впровадила у партнерстві з Центром сталого миру та демократичного розвитку (SeeD) та місцевим партнером, який проводить опитування, GfK Індекс соціальної згуртованості та примирення (SCORE). Проект UCBI доповнює постійні зусилля USAID спрямовані на забезпечення процвітання та стабільності в Україні, реагуючи на кризу в Східній Україні, та допомагає Уряду України залучати громадян до процесу реформ і сприяє зміцненню національної єдності. У зв'язку з цим аналіз Індексу SCORE в Україні охоплює 5 ключових сфер: нові тенденції та ідентичність, реформи державної політики та управління, громадянську активність, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та мирний процес. Що стосується структури вибірки, на контрольованих урядом територіях України було проведено понад 7700 інтерв'ю (більше, ніж 300 інтерв'ю на область у 24 областях і місті Києві), на непідконтрольних територіях України у Донбасі було проведено 640 інтерв'ю, на непідконтрольних територіях України у Криму було проведено 300 інтерв'ю, а також було проведено 1600 інтерв'ю з ВПО. Усі інтерв'ю були особистими, крім інтерв'ю з респондентами, що проживають на непідконтрольній території у Донбасі, інтерв'ю з якими проводилися по телефону.

Про Індекс SCORE: Індекс SCORE був розроблений Центром сталого миру та демократичного розвитку (SeeD) у співпраці з Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) за фінансування USAID. Цей інструмент допомагає національним і міжнародним зацікавленим сторонам при прийнятті стратегічних рішень і є особливо придатним для постконфліктних мультиетнічних суспільств, перед якими стоять завдання миротворення та державотворення. Вивчаючи соціальну згуртованість і примирення, Індекс SCORE покликаний ідентифікувати та проаналізувати фактори, які забезпечують мир у суспільстві, з метою оцінки програм інтервенції, а також кращого інформування. До цього часу проект SCORE був тричі реалізований на Кіпрі (2013, 2014 і 2015 роки), один раз - у Боснії і Герцеговині (2013 р.), один раз - у Непалі (2014 р.); зараз проект реалізовується в Україні, Ліберії та Молдові.

Про SeeD: SeeD - це миротворчий аналітичний центр регіонального масштабу, який використовує партиципаторні дослідження для підтримки міжнародних організацій, місцевих розробників політики, зацікавлених сторін і миротворців при розробці, реалізації та моніторингу зусиль, спрямованих на забезпечення соціальної згуртованості та примирення. SeeD спеціалізується у розробці інноваційних кількісних методів соціологічних досліджень, які використовуються у миротворчому контексті, наприклад, партиципаторному опитуванні та Індексі (SCORE), які намагаються забезпечити більш глибоке розуміння соціальної динаміки, що лежить в основі конфлікту, та її трансформацію.

Про UCBI: У липні 2014 року USAID розпочала реалізацію в Україні програми підтримки історичного політичного переходу країни до демократії та подолання наслідків цієї кризи. Українська ініціатива з підвищення впевненості (UCBI) доповнює поточні зусилля USAID, спрямовані на забезпечення процвітання та стабільності в Україні. UCBI надає українським партнерам швидко, гнучку, короткотермінову допомогу для підтримки мирного демократичного переходу та згуртованості громади у Східній Україні.

Поточні цілі проекту: (1) пом'якшення соціальної напруженості, спричиненої конфліктом, яка загрожує політичному переходу України, та (2) покращення доступу до інформації та інформування громадськості про проблеми, пов'язані з конфліктом, та його наслідки.

Більше інформації Ви отримаєте на он-лайн платформі SCORE: www.scoreforpeace.org

Індекс SCORE в Україні реалізовано програмою «Українська ініціатива з підвищення впевненості» (UCBI) за підтримки USAID/OTI в партнерстві з SeeD.

